

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ I JEGO IMPLEMENTACJA W KRAJOWYM PORZĄDKU PRAWNYM – EBOOK PRZYGOTOWANY W RAMACH PROJEKTU „ROZWÓJ INSTYTUCJONALNY PORADNICTWA PRAWNEGO I KONSUMENCKIEGO”

WSTĘP DO OMAWIANEGO ZAGADNIENIA

Prawo Unijne odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu porządku prawnego państw członkowskich. Jego implementacja w krajowych systemach prawnych stanowi fundamentalny element funkcjonowania Unii Europejskiej, mając na celu zapewnienie jednolitego stosowania prawa i realizacji wspólnych polityk. Niniejszy e-book, przygotowany w ramach projektu „Rozwój Instytucjonalny Poradnictwa Prawnego i Konsumentckiego”, ma na celu przybliżenie czytelnikom struktury, zasad oraz procesów związanych z prawem UE i jego implementacją w polskim porządku prawnym. W pierwszej części publikacji przedstawiono rys historyczny integracji europejskiej, która zrodziła się po II wojnie światowej jako odpowiedź na potrzeby odbudowy Europy oraz zapobieżenie kolejnym konfliktom. Omówiono kluczowe etapy rozwoju Unii Europejskiej, począwszy od powstania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS), poprzez podpisanie Traktatów Rzymskich, aż po współczesne zmiany wprowadzone przez Traktat z Lizbony.

W kolejnych częściach opisano źródła prawa Unii Europejskiej, w tym prawo pierwotne, prawo wtórne oraz inne źródła prawa, takie jak umowy międzynarodowe i ogólne zasady prawa. Przedstawiono także procedury tworzenia prawa unijnego, zasady jego stosowania oraz rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) w kształtowaniu systemu prawnego UE. Publikacja skupia się również na zagadnieniach związanych z implementacją norm unijnych w polskim porządku prawnym. Opisano, jak prawo UE wpływa na polski system prawny, zasady jego stosowania oraz rolę polskiego Trybunału Konstytucyjnego w interpretacji relacji między prawem krajowym a unijnym. Niniejszy e-book ma na celu nie tylko przybliżenie zasad funkcjonowania prawa UE, ale także zrozumienie jego wpływu na codzienne życie obywateli oraz funkcjonowanie instytucji publicznych w Polsce.

RYS HISTORYCZNY

Idea integracji europejskiej zrodziła się po II wojnie światowej jako odpowiedź na destrukcyjne skutki konfliktu oraz jako sposób na zapewnienie trwałego pokoju na kontynencie. W obliczu ogromnych zniszczeń oraz potrzeby odbudowy Europy, liderzy polityczni zaczęli szukać sposobów na zbliżenie między państwami. Kluczową rolę w promowaniu tej idei odegrały Francja i Niemcy, dwa kraje, które w przeszłości często były wrogami. Pierwszym krokiem ku integracji było podpisanie Traktatu Paryskiego w 1951 roku, który ustanowił Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS). Sygnatariuszami traktatu były Francja, Niemcy Zachodnie, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg. Celem EWWiS było stworzenie wspólnego rynku dla węgla i stali, co miało na celu zarówno gospodarczą odbudowę, jak i zapobieżenie możliwości wybuchu kolejnego konfliktu zbrojnego poprzez zacieśnienie współpracy gospodarczej w strategicznych sektorach przemysłu. EWWiS była pierwszą instytucją międzynarodową, która miała ponadnarodowy charakter, co oznaczało, że jej decyzje były wiążące dla państw członkowskich.

Sukces EWWiS skłonił kraje członkowskie do podjęcia dalszych kroków na rzecz integracji. W 1957 roku podpisano Traktaty Rzymskie, które ustanowiły Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom). Celem EWG było stworzenie wspólnego rynku, w którym towary, usługi, kapitał i ludzie mogliby swobodnie się przemieszczać. Euratom miał na celu koordynację badań i rozwój pokojowego wykorzystania energii atomowej. Traktaty Rzymskie weszły w życie w 1958 roku i stanowiły kolejny istotny krok w kierunku integracji europejskiej. W ciągu kolejnych dekad, Wspólnoty Europejskie (EWWiS, EWG, Euratom) stopniowo się rozszerzały, przyjmując nowe państwa członkowskie. W 1973 roku do Wspólnot przystąpiły Dania, Irlandia i Wielka Brytania. W 1981 roku dołączyła Grecja, a w 1986 roku Hiszpania i Portugalia. Rozszerzenia te były znaczące, ponieważ zacieśniały współpracę polityczną i gospodarczą na kontynencie oraz umacniały demokratyczne struktury w nowych państwach członkowskich.

W 1986 roku podpisano Jednolity Akt Europejski, który wprowadził ważne reformy instytucjonalne i proceduralne. Akt ten miał na celu stworzenie jednolitego rynku do końca 1992 roku, co oznaczało zniesienie barier handlowych oraz swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i osób. Wprowadził również nowe mechanizmy decyzyjne, zwiększające

efektywność działania Wspólnot Europejskich. Przełomowym momentem w historii integracji europejskiej było podpisanie Traktatu z Maastricht w 1992 roku. Traktat ten, który wszedł w życie w 1993 roku, przekształcił Wspólnoty Europejskie w Unię Europejską (UE). Wprowadził trzy filary UE:

1. **Wspólnoty Europejskie:** Kontynuacja EWG, Euratom i EWWiS.
2. **Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa (WPZiB):** Koordynacja polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.
3. **Współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych:** Koordynacja polityki w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

Traktat z Maastricht wprowadził również obywatelstwo europejskie, umożliwiając obywatelom UE swobodne poruszanie się i przebywanie w dowolnym państwie członkowskim oraz uczestniczenie w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Kolejnymi ważnymi traktatami były Traktat z Amsterdamu (1997) i Traktat z Nicei (2001). Traktat z Amsterdamu wprowadził reformy w zakresie polityki wewnętrznej i sprawiedliwości oraz wzmocnił zasady dotyczące zatrudnienia i praw socjalnych. Traktat z Nicei natomiast przygotował Unię na kolejne rozszerzenia, wprowadzając zmiany instytucjonalne mające na celu poprawę funkcjonowania UE. Jednym z największych rozszerzeń UE miało miejsce w 2004 roku, kiedy to do Unii przystąpiło 10 nowych państw: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry. W 2007 roku dołączyły Bułgaria i Rumunia. Rozszerzenia te miały ogromne znaczenie geopolityczne i gospodarcze, integrując Europę Środkową i Wschodnią z resztą kontynentu.

Traktat z Lizbony, podpisany w 2007 roku i obowiązujący od 1 grudnia 2009 roku, wprowadził kolejne istotne zmiany w strukturze i funkcjonowaniu UE. Traktat ten zreformował instytucje UE, wprowadzając m.in. stałego przewodniczącego Rady Europejskiej, Wysokiego Przedstawiciela do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa oraz zwiększając uprawnienia Parlamentu Europejskiego. Traktat z Lizbony także wzmocnił rolę Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, nadając jej moc prawną.

W XXI wieku UE stanęła przed wieloma wyzwaniami, w tym kryzysem finansowym z lat 2008-2009, kryzysem migracyjnym w 2015 roku oraz Brexitem w 2020 roku. Kryzysy te testowały solidarność i zdolność adaptacyjną Unii, prowadząc do debat nad przyszłością

integracji europejskiej i reformami instytucjonalnymi. Historia powstania Unii Europejskiej to proces stopniowej integracji politycznej i gospodarczej, który rozpoczął się od współpracy kilku krajów w ramach EWWiS, a przekształcił się w złożoną strukturę polityczno-prawną obejmującą 27 państw członkowskich. Przez dekady Unia Europejska ewoluowała, adaptując się do nowych wyzwań i zmieniających się realiów międzynarodowych, dążąc do osiągnięcia większej jedności i stabilności w Europie.

ŹRÓDŁA PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

Prawo Unii Europejskiej (UE) jest złożonym systemem prawnym, który reguluje funkcjonowanie tej organizacji międzynarodowej. Składa się z różnych rodzajów źródeł prawa, które można podzielić na trzy główne kategorie: prawo pierwotne, prawo wtórne oraz inne źródła prawa. Każda z tych kategorii pełni specyficzną rolę w systemie prawnym UE, a ich hierarchia i wzajemne relacje mają kluczowe znaczenie dla jednolitego stosowania prawa w państwach członkowskich.

Prawo Pierwotne

Prawo pierwotne stanowi fundament systemu prawnego Unii Europejskiej. Obejmuje ono traktaty założycielskie i ich zmiany, które stanowią najwyższy poziom hierarchii prawa UE. Do najważniejszych traktatów pierwotnych należą:

1. **Traktat o Unii Europejskiej (TUE)** – Podpisany w Maastricht 7 lutego 1992 roku, wszedł w życie 1 listopada 1993 roku. Traktat ten ustanowił Unię Europejską i wprowadził obywatelstwo europejskie oraz struktury polityczne, w tym trzy filary UE: Wspólnoty Europejskie, Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa (WPZiB) oraz Współpracę w zakresie Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych.
2. **Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)** – Pierwotnie znany jako Traktat Rzymski (1957), wszedł w życie 1 stycznia 1958 roku. Traktat ten ustanowił Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i został zmieniony przez szereg traktatów rewizyjnych, w tym Traktat z Maastricht, Traktat Amsterdamski (1997), Traktat z Nicei (2001) oraz Traktat z Lizbony (2007).
3. **Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej** – Proklamowana w Nicei 7 grudnia 2000 roku i mająca moc prawną od 1 grudnia 2009 roku wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony. Karta ta zbiera prawa obywatelskie, polityczne, gospodarcze i

społeczne, które muszą być respektowane przez instytucje UE oraz państwa członkowskie przy wdrażaniu prawa unijnego.

4. **Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom)** – Podpisany 25 marca 1957 roku razem z Traktatem Rzymskim, wszedł w życie 1 stycznia 1958 roku. Traktat Euratom ustanawia ramy dla wspólnej polityki dotyczącej energii jądrowej.

Traktaty te, wraz z protokołami, załącznikami i deklaracjami, stanowią najwyższy poziom hierarchii prawa UE.

Prawo Wtórne

Prawo wtórne to akty prawne tworzone przez instytucje UE na podstawie uprawnień nadanych im przez traktaty. Do prawa wtórnego należą:

1. **Rozporządzenia** – Są to akty prawne, które mają bezpośrednie zastosowanie we wszystkich państwach członkowskich bez potrzeby ich implementacji do prawa krajowego. Przykładem może być Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników we Wspólnocie.
2. **Dyrektywy** – Zobowiązują państwa członkowskie do osiągnięcia określonego rezultatu, pozostawiając im wybór formy i środków jego osiągnięcia. Przykładem jest Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne ramy równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.
3. **Decyzje** – Są wiążące w całości dla tych, do których są skierowane. Przykładem jest Decyzja Rady (UE) 2020/1512 z dnia 12 października 2020 r. w sprawie ustanowienia Programu Cyfrowa Europa na lata 2021–2027.
4. **Zalecenia i opinie** – Nie mają mocy wiążącej, ale mogą wpływać na kształtowanie prawa i polityki UE. Przykładem jest Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie „Edukacja i szkolenie zawodowe w UE”.

Inne Źródła Prawa

Do innych źródeł prawa UE zalicza się:

1. **Umowy międzynarodowe** – Zawarte przez UE z państwami trzecimi lub organizacjami międzynarodowymi. Przykładem jest Umowa o partnerstwie między UE a krajami AKP (Afryka, Karaiby, Pacyfik) z Kotonu, podpisana 23 czerwca 2000 roku.
2. **Ogólne zasady prawa** – Wypracowane przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). Przykładem jest zasada ochrony praw nabytych.

Hierarchia Źródeł Prawa

Hierarchia źródeł prawa w UE jest jasno określona. Na jej szczycie znajdują się traktaty założycielskie i ogólne zasady prawa. Następnie plasują się umowy międzynarodowe zawarte przez UE. Poniżej znajdują się akty prawa wtórnego, czyli rozporządzenia, dyrektywy i decyzje. Na samym dole hierarchii znajdują się zalecenia i opinie, które nie mają mocy wiążącej.

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ – OGÓLNE INFORMACJE + ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z IMPLEMENTACJĄ NORM UE W KRAJOWYM PORZĄDKU PRAWNYM

Procedury Tworzenia Prawa

Proces tworzenia prawa w UE zależy od rodzaju aktu prawnego i dziedziny, której dotyczy. Zasadniczo procedura legislacyjna może być zwykła lub specjalna.

Zwykła Procedura Ustawodawcza

W zwykłej procedurze ustawodawczej Komisja Europejska posiada inicjatywę ustawodawczą, a akty prawne są przyjmowane przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej. Procedura ta zapewnia równorzędne współdziałanie obu instytucji. Proces ten składa się z kilku etapów:

1. Komisja Europejska przedstawia wniosek ustawodawczy.
2. Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przeprowadzają pierwsze czytanie wniosku.

3. Jeśli obie instytucje zgadzają się co do treści wniosku, akt prawny zostaje przyjęty. Jeśli nie, wniosek przechodzi do drugiego czytania.
4. W przypadku dalszych rozbieżności, możliwe jest zwołanie komitetu pojednawczego w celu wypracowania kompromisu.

Specjalna Procedura Ustawodawcza

W specjalnych procedurach ustawodawczych rola Parlamentu Europejskiego jest ograniczona, a zasadniczą rolę prawodawczą pełni Rada. Przykładami specjalnych procedur są:

1. **Procedura konsultacyjna** – Komisja Europejska przedstawia wniosek, a Rada konsultuje się z Parlamentem Europejskim, Komitetem Ekonomiczno-Społecznym oraz Komitetem Regionów.
2. **Procedura zgody** – Parlament Europejski musi wyrazić zgodę na wniosek przed jego przyjęciem przez Radę. Dotyczy to np. zawierania umów międzynarodowych.

Zasady Ogólne Prawa Unii Europejskiej

Zasady ogólne prawa UE, rozwinięte przez orzecznictwo TSUE, stanowią fundamenty systemu prawnego Unii. Do najważniejszych zasad należą:

1. **Zasada pierwszeństwa** – Prawo UE ma pierwszeństwo przed prawem krajowym. TSUE w sprawie Costa v. ENEL (1964) stwierdził, że prawo unijne ma wyższość nad przepisami krajowymi.
2. **Zasada bezpośredniego stosowania** – Prawo UE może być stosowane bezpośrednio przez sądy krajowe. Wyrok w sprawie Van Gend en Loos (1963) potwierdził, że obywatelom UE przysługuje prawo powoływania się na przepisy traktatowe przed sądami krajowymi.
3. **Zasada lojalnej współpracy** – Państwa członkowskie i instytucje UE muszą współpracować w celu osiągnięcia celów traktatowych. Zasada ta została określona w artykuale 4 ustęp 3 TUE.

Rola Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) odgrywa kluczową rolę w zapewnianiu jednolitości i spójności prawa UE. Orzeka w sprawach dotyczących interpretacji i stosowania prawa Unii oraz kontroluje legalność aktów instytucji UE. Trybunał może również rozstrzygać spory między państwami członkowskimi a instytucjami Unii oraz między samymi instytucjami. Przykładami znaczących orzeczeń TSUE są:

1. **Wyrok w sprawie Van Gend en Loos (1963)** – Potwierdzenie zasady bezpośredniego stosowania prawa UE.
2. **Wyrok w sprawie Costa v. ENEL (1964)** – Ustanowienie zasady pierwszeństwa prawa UE nad prawem krajowym.
3. **Wyrok w sprawie Internationale Handelsgesellschaft (1970)** – Potwierdzenie, że prawo UE ma pierwszeństwo nawet nad konstytucjami krajowymi.

Implementacja prawa UE w państwach członkowskich jest kluczowym elementem funkcjonowania Unii. Państwa członkowskie mają obowiązek wprowadzać prawo UE do swojego systemu prawnego w sposób efektywny i terminowy. Komisja Europejska monitoruje implementację i może podjąć kroki prawne przeciwko państwom, które nie wypełniają swoich zobowiązań. Przykłady działań podejmowanych przez Komisję to:

1. **Postępowania naruszeniowe** – Komisja może wszcząć postępowanie przeciwko państwu członkowskiemu, które nie wywiązuje się z obowiązków wynikających z prawa UE.
2. **Skargi do TSUE** – Komisja lub inne państwo członkowskie mogą wnieść skargę do TSUE przeciwko państwu, które narusza prawo UE. Przykładem jest sprawa Komisja przeciwko Francji (2004), dotycząca naruszenia przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Podsumowując, prawo Unii Europejskiej to skomplikowany system, który opiera się na jasno określonych zasadach i hierarchii źródeł prawa. Każdy z tych elementów odgrywa kluczową rolę w zapewnianiu efektywnego funkcjonowania UE oraz w promowaniu integracji i współpracy między państwami członkowskimi.

Charakterystyka systemu prawnego Unii Europejskiej

Prawo Unii Europejskiej tworzy swoisty system prawny, który charakteryzuje się tym, iż nie jest to ani w pełni tego słowa znaczeniu prawo międzynarodowe, jak również nie można go określić jako prawo krajowe. Prawo statuujące UE, czyli prawo pierwotne (traktatowe), posiada cechy międzynarodowego systemu prawnego, niemniej jednak nie jest klasycznym prawem międzynarodowym. Traktaty będące podstawą utworzenia Wspólnot Europejskich, które na mocy Traktatu z Lizbony przekształciły się w UE, będącą swoistą organizacją międzynarodową, stanowiły wielostronne umowy międzynarodowe ratyfikowane przez państwa wedle procedur istniejących w ich ustawach zasadniczych.

Cechą charakterystyczną, co jest konsekwencją ratyfikowania tych umów, było przyjęcie przez państwo całego dotychczasowego dorobku prawnego Wspólnot Europejskich oraz będącej ich następcą prawnym Unii Europejskiej. Należy zaznaczyć, iż na wspomniany dorobek prawny składa się zarówno prawo pierwotne, jak również tworzone przez instytucje UE prawo pochodne na podstawie upoważnienia zawartego w prawie pierwotnym.

Prawo pochodne UE jest wprawdzie uchwalane przez instytucje Unii Europejskiej, ale jednocześnie w jego powstawaniu biorą udział przedstawiciele państw członkowskich Unii Europejskiej, zasiadający w instytucjach UE, reprezentujący władzę ustawodawczą oraz władzę wykonawczą w swoich państwach. Można więc zaryzykować stwierdzenie, iż prawo UE jest tworzone zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak również na poziomie państw członkowskich.

Charakter i zakres obowiązywania *acquis communautaire*

Najogólniej rzecz ujmując, pojęcie *acquis communautaire* można zdefiniować jako cały dorobek prawny UE, wliczając spuściznę prawną Wspólnot Europejskich. Wynika z tego, iż *acquis communautaire* jest dynamicznie i wciąż rozwijającym się systemem prawnym, w którym obowiązuje zasada hierarchiczności. Terminem tym początkowo posługiwał się Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE).

Do *acquis communautaire* należy całe dotychczasowe prawo Unii Europejskiej, sposób rozumienia oraz stosowania prawa wykształconym przez orzecznictwo TSUE, a także polityki, zwyczaje i zasady prawa Unii Europejskiej wywiedzione przez doktrynę prawa europejskiego. *Acquis communautaire* obejmuje prawo pierwotne, na które składają się traktaty założycielskie, traktaty reformujące oraz traktaty akcesyjne, jak również prawo

poходne, do którego zaliczamy akty prawodawcze zawierające upoważnienie do wydawania aktów nieprawodawczych.

W wyniku reformy dokonanej Traktatem z Lizbony, instrumenty Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB) zostały zastąpione decyzjami przyjmowanymi przez Radę lub przez Radę Europejską, ogólnymi wytycznymi, wspólnymi podejściami i umowami międzynarodowymi. W obszarze współpracy policyjnej i wymiaru sprawiedliwości wyróżniamy akty prawne wiążące, tj. rozporządzenia, dyrektywy, decyzje.

Zasada autonomii prawa Unii Europejskiej

Problematyka autonomii prawa UE może być rozpatrywana z perspektywy: stosunku prawa europejskiego do prawa międzynarodowego publicznego, stosunku prawa europejskiego do prawa krajowego, autonomii interpretacyjnej oraz zasad ustrojowych prawa europejskiego.

Autonomia prawa europejskiego względem prawa międzynarodowego przejawia się przede wszystkim tym, że w odróżnieniu od organizacji międzynarodowych mamy w przypadku Unii Europejskiej do czynienia z ograniczeniem suwerenności państwa, poprzez przekazanie na rzecz UE kompetencji zarezerwowanych dotychczas dla państwa. Z kolei źródła prawa Unii Europejskiej tworzą pewien układ o wyraźnych cechach określonej hierarchii, natomiast w prawie międzynarodowym nie występuje tego rodzaju hierarchia źródeł prawa.

Autonomia prawa europejskiego w stosunku do prawa krajowego wynika z faktu, że prawo UE podlega odrębnym od krajowych procedurom tworzenia prawa i jego kontroli. Przejawia się to w tym, że prawo UE jest tworzone przez organy Unii Europejskiej, ale jednocześnie stanowi element wewnętrznego systemu prawnego państw członkowskich. Ponadto, prawo UE jest interpretowane wyłącznie przez instytucje unijne, co wyklucza odwołanie się w procesie interpretacji do krajowych reguł czy mechanizmów interpretacyjnych.

Zasada pierwszeństwa stosowania prawa Unii Europejskiej

W polskiej doktrynie prawa europejskiego i prawa konstytucyjnego zasada pierwszeństwa stosowania prawa UE jest również określana jako zasada nadrzędności czy prymatu. Jednak najważniejszym jest określenie „pierwszeństwo stosowania”, co oznacza, że prawo unijne ma pierwszeństwo w stosowaniu w przypadku kolizji z prawem krajowym.

Zasada ta nie została wyrażona wprost w Traktatach, za wyjątkiem art. 288 TFUE, w którym mowa o bezpośredniej stosowalności rozporządzeń. Niemniej jednak, w sposób pośredni można wywieść ją z art. 4 ust. 3 TUE, w której sformułowana została zasada lojalności. Na tej podstawie TSUE wyprowadził w swoim orzecznictwie regułę pierwszeństwa prawa wspólnotowego.

Zasada skutku bezpośredniego prawa Unii Europejskiej

Zasada skutku bezpośredniego prawa unijnego stanowi jedną z podstawowych reguł. Podobnie jak zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego, nie została ona ujęta w Traktatach. Jest efektem orzecznictwa TSUE wynikającego z celowościowej wykładni Traktatów oraz ich „ducha”. Dotyczy ona wszystkich źródeł prawa Unii Europejskiej oraz ma ścisły związek z zasadą pierwszeństwa stosowania.

Trybunał traktuje zasadę skutku bezpośredniego jako konsekwencję bezpośredniego stosowania (obowiązywania). Istotą wyprowadzenia w orzecznictwie TSUE zasady skutku bezpośredniego była chęć przyznania jednostkom możliwości bezpośredniego wywodzenia swoich praw z przepisów UE, co zwiększa efektywność prawa Unii Europejskiej.

Prawo Unii Europejskiej w polskim systemie prawnym

Polska, przystępując do Unii Europejskiej, zobowiązała się do przestrzegania całego dorobku prawnego Wspólnot Europejskich i UE, znanego jako *acquis communautaire*. Zasady stosowania prawa unijnego w polskim systemie prawnym są regulowane przez Konstytucję RP oraz inne akty prawne.

Konstytucja RP i prawo UE

Zgodnie z art. 91 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz prawo stanowione przez organizacje międzynarodowe, których Polska jest członkiem, mają pierwszeństwo przed ustawami w przypadku kolizji. W praktyce oznacza to, że normy prawa unijnego mają pierwszeństwo przed normami prawa krajowego.

Orzecznictwo TSUE a prawo polskie

Wyroki TSUE mają istotne znaczenie dla kształtowania się polskiego systemu prawnego w kontekście prawa unijnego. Przykładem jest orzeczenie w sprawie *Costa vs. E.N.E.L.*, które

ustanowiło zasadę pierwszeństwa prawa unijnego nad prawem krajowym. Polskie sądy, stosując prawo unijne, muszą uwzględniać orzecznictwo TSUE.

Implementacja prawa UE w Polsce

Prawo unijne, w szczególności dyrektywy, wymaga implementacji do polskiego systemu prawnego. Polska jest zobowiązana do wdrażania dyrektyw UE w wyznaczonych terminach, aby zapewnić zgodność swojego prawa z przepisami unijnymi. Komisja Europejska monitoruje proces implementacji i może wszcząć postępowanie przeciwko państwom członkowskim, które nie wypełniają swoich zobowiązań.

Zasady stosowania prawa UE w Polsce

1. **Zasada pierwszeństwa** – Prawo unijne ma pierwszeństwo przed prawem krajowym w przypadku kolizji.
2. **Zasada bezpośredniego stosowania** – Niektóre przepisy prawa unijnego mają bezpośredni skutek w polskim systemie prawnym i mogą być stosowane bezpośrednio przez sądy i organy administracji.
3. **Zasada lojalnej współpracy** – Państwa członkowskie i instytucje UE muszą współpracować w celu osiągnięcia celów traktatowych.

Rola Trybunału Konstytucyjnego RP

Polski Trybunał Konstytucyjny odgrywa istotną rolę w interpretacji relacji między prawem krajowym a unijnym. W wyroku z 11 maja 2005 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że w przypadku kolizji norm prawa unijnego z Konstytucją RP, konieczne jest dokonanie zmian w Konstytucji, zmianie normy unijnej lub, w skrajnych przypadkach, podjęcie decyzji o wystąpieniu z Unii Europejskiej. Prawo Unii Europejskiej odgrywa kluczową rolę w polskim systemie prawnym, wpływając na wiele dziedzin życia publicznego i prywatnego. Zasady pierwszeństwa, bezpośredniego stosowania oraz lojalnej współpracy zapewniają, że prawo unijne jest skutecznie wdrażane i stosowane w Polsce. Współpraca między TSUE a polskimi sądami oraz instytucjami jest niezbędna dla utrzymania spójności i efektywności prawa UE na terenie RP.

PODSUMOWANIE

SPINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU WSPIERANIA ROZWOJU ORGANIZACJI PORADNICZYCH NA LATA 2022-2033

Prawo Unii Europejskiej jest złożonym i dynamicznie rozwijającym się systemem prawnym, który odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu porządku prawnego państw członkowskich, w tym Polski. Jego implementacja w krajowym porządku prawnym jest niezbędna dla zapewnienia jednolitości stosowania prawa i realizacji wspólnych celów Unii Europejskiej.

Historia integracji europejskiej, począwszy od powstania EWWiS, poprzez kolejne etapy rozszerzenia i reform, aż po współczesne zmiany wprowadzone przez Traktat z Lizbony, ukazuje ewolucję Unii Europejskiej w kierunku coraz ściślejszej współpracy politycznej i gospodarczej.

Prawo unijne składa się z prawa pierwotnego, wtórnego oraz innych źródeł, a jego stosowanie opiera się na zasadach pierwszeństwa, bezpośredniego stosowania oraz lojalnej współpracy. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu spójności i efektywności prawa UE.

Implementacja prawa unijnego w Polsce jest procesem skomplikowanym, wymagającym współpracy między instytucjami unijnymi a krajowymi. Polska, jako państwo członkowskie, jest zobowiązana do przestrzegania całokształtu *acquis communautaire* oraz wdrażania dyrektyw unijnych w wyznaczonych terminach. Współpraca między TSUE a polskimi sądami oraz instytucjami publicznymi jest kluczowa dla utrzymania spójności systemu prawnego UE. Prawo Unii Europejskiej, poprzez zasady pierwszeństwa, bezpośredniego stosowania oraz lojalnej współpracy, wpływa na wiele dziedzin życia publicznego i prywatnego, kształtując współczesne oblicze polskiego systemu prawnego.

Bibliografia

SPINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZYSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU WSPIERANIA ROZWOJU ORGANIZACJI PORADNICZYCH NA LATA 2022-2023

1. **Barcz, J. (red.)** (2004). *Efektywność prawa wspólnotowego w Polsce. Wybrane problemy*. Warszawa: Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza.
2. **Banaszak, B.** (2004). *Prawo konstytucyjne*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
3. **Ahlt, M., Szpunar, M.** (2011). *Prawo europejskie*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
4. **Biernat, S. (red.)** (2000). *Studia z prawa Unii Europejskiej*. Kraków: Zakamycze.
5. **Czapliński, W. (red.)** (2006). *Prawo w XXI wieku. Księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
6. **Craig, P., de Burca, G.** (2003). *EU Law*. Oxford–New York: Oxford University Press.
7. **Gilowski, P.** (2010). *Zasady stosowania prawa Unii Europejskiej*, w: A. Kuś (red.), *Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
8. **Jacobs, F.G.** (2004). *The evolution of the European Legal Order*. *Common Market Law Review*, 41.
9. **Jaroszyński, T.** (2011). *Rozporządzenie Unii Europejskiej jako składnik systemu prawa obowiązującego w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza.
10. **Mik, C.** (2000). *Europejskie prawo wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
11. **Prechal, S.** (1995). *Directives in EC Law*. Oxford: Oxford University Press.
12. **Sozański, J.** (2004). *Prawo Wspólnot i Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
13. **Wasilkowski, A.** (1997). *Prawo krajowe–prawo wspólnotowe–prawo międzynarodowe. Zagadnienia wstępne*, w: M. Kruk (red.), *Prawo międzynarodowe i wspólnotowe w wewnętrznym systemie prawnym*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

14. **Winczorek, P.** (2004). *Konstytucja RP a prawo wspólnotowe*. Państwo i Prawo, 11.
15. **Wójtowicz, K.** (2003). *Zasady stosowania prawa wspólnotowego w państwach członkowskich Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
16. **Wójtowicz, K.** (2006). *Konstytucja RP z 1997 a członkostwo Polski w Unii Europejskiej*, w: J. Barcz (red.), *Prawo Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza.
17. **Wyrozumska, A.** (2006). *Prawo międzynarodowe oraz prawo Unii Europejskiej a konstytucyjny system źródeł prawa*, w: K. Wójtowicz (red.), *Otwarcie Konstytucji RP na prawo międzynarodowe i procesy integracyjne*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
18. **Zawidzka, A.** (2010). *Prawo Unii Europejskiej a prawo krajowe państw członkowskich*, w: J. Barcz (red.), *Źródła prawa Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza.

ŹRÓDŁA PRAWA

Traktat o Unii Europejskiej (TUE), Dz.Urz. UE C 191 z 1992 r., podpisany 7 lutego 1992 roku w Maastricht, wszedł w życie 1 listopada 1993 roku.

Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), Dz.Urz. UE C 326 z 2012 r., podpisany 25 marca 1957 roku w Rzymie, wszedł w życie 1 stycznia 1958 roku, zmieniony przez Traktat z Maastricht, Traktat Amsterdamski (1997), Traktat z Nicei (2001) oraz Traktat z Lizbony (2007).

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dz.Urz. UE C 303 z 2007 r., proklamowana 7 grudnia 2000 roku w Nicei, mająca moc prawną od 1 grudnia 2009 roku wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony.

Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom), Dz.Urz. UE C 84 z 2003 r., podpisany 25 marca 1957 roku w Rzymie, wszedł w życie 1 stycznia 1958 roku.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe 2 kwietnia 1997 roku, zatwierdzona w referendum ogólnokrajowym 25 maja 1997 roku, weszła w życie 17 października 1997 roku.

